

5. Статистичні дані Державної судової адміністрації України // Офіційний сайт Державної судової адміністрації України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/>

Ключові слова: кіберзлочинність, кіберзлочинець, особистість злочинця, структура особистості кіберзлочинця, професійна злочинність.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чернишов Г. М.

Григорчак Діана Володимирівна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ВИПРАВЛЕННЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНОГО

У наш час показники злочинності невпинно збільшуються, до того ж, статистика свідчить, що найчастіше злочини вчиняють особи з низьким рівнем освіти. Власне, майбутнє держави безпосередньо залежить від рівня розвитку, здібностей та свідомості громадян, від їх ціннісних орієнтирів, розуміння та сприйняття суспільних норм поведінки, культурних цінностей та традицій. Багаторічний досвід багатьох держав показує, що процес відбування покарання в місцях позбавлення волі характеризується моральними, психологічними та матеріальними збитками для засудженого, у зв'язку з чим знижується його соціальна цінність, підвищується відчуження від суспільства, і, як наслідок, це створює умови для рецидивної злочинності, перетворює більшість з таких осіб на найнебезпечніших злочинців. Саме тому кожна держава намагається докладати величезних зусиль для вдосконалення режиму виконання й відбування покарання засудженими, що сприяє їх виправленню та ресоціалізації, і характеризується позитивним впливом на таких осіб.

Конституція України в ст. 53 передбачає, що кожен має право на освіту, при цьому повна загальна середня освіта є обов'язковою. В юридичній літературі зазначається, що в об'єктивному значенні право на освіту – це правовий інститут, система конституційно-правових норм, які забезпечуються державою в інтересах людини і громадянина, регулюють суспільні відносини щодо здобуття визначеної суми знань, умінь, навичок та детермінують постійний розвиток особистості, її підготовку до трудової діяльності, участі в управлінні справами суспільства і держави [2, с. 69]. Створення в місцях позбавлення волі умов для навчання засуджених дозволяє їм реалізувати конституційне право громадянина України на освіту та

відповідає міжнародним стандартам поводження із в'язнями. Зокрема, Європейські пенітенціарні правила, зобов'язання дотримуватися яких узяла на себе Україна 1995 року, вступивши до Ради Європи, передбачають, що кожен виправний заклад повинен прагнути надати всім ув'язненим доступ до освітніх програм, які мають бути максимально всебічними й відповідати індивідуальним потребам та прагненням ув'язнених.

Відповідно до Кримінально-виконавчого кодексу України, загально-освітнє та професійно-технічне навчання засуджених є одним з основних заходів виправлення та перевиховання засуджених [1].

Організація загальноосвітнього і професійно-технічного навчання засуджених, у тому числі професійно-технічного навчання на виробництві, здійснюється відповідно до законів України "Про освіту", "Про загальну середню освіту" і "Про професійно-технічну освіту" в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Загальноосвітнє навчання є основним елементом навчально-виховного процесу неповнолітніх засуджених. Статистика свідчить, що щорічно з числа засуджених, які потрапляють до виховних колоній, близько 15 % не мають повної загальної середньої освіти, лише кожен п'ятий володіє українською мовою, більш як 500 засуджених (0,4 %) – неписьменні. У кожній з 10 виховних колоній функціонує середня загальноосвітня школа, а також професійно-технічне училище або його філія.

Законодавство передбачає, що засудженим, які бажають підвищувати свій загальноосвітній рівень, незалежно від віку створюються умови для самоосвіти, надається можливість навчання в загальноосвітніх навчальних закладах колоній, які створюються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до потреб у них і за наявності необхідної матеріально-технічної та науково-методичної бази, педагогічних кадрів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. при цьому, у виховних колоніях утворюються середні загальноосвітні школи трьох ступенів. Засуджені, які навчаються в них, підручниками, зошитами та письмовим приладдям забезпечуються безоплатно [1]. А засудженим, які не мають робітничої професії, за якою вони можуть бути працевлаштовані в даній колонії, надається можливість підготовки на курсах професійно-го навчання робітників на виробництві.

В установах виконання покарань створені умови лише для здобуття загальної середньої та професійно-технічної освіти, задовольнити ж потребу в здобутті вищої освіти в місцях позбавлення волі засуджені не мають можливості через фізичну ізоляцію від суспільства й неможливість здобувати освіту на денній, вечірній чи заочній формах навчання у вищих навчальних закладах України.

Тому останнім часом досить поширеним явищем стало застосування дистанційного навчання. Дистанційна технологія дає змогу вчитися на денній формі навчання, заочно й екстерном, відповідно

до соціально-психологічного стану та морально-правового становища студентів-засуджених. Навчання засуджених до позбавлення волі здійснюють за дистанційною формою, відповідно до Положення про дистанційне навчання, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004 р. № 40. Дистанційне навчання сприяє поліпшенню дисципліни, а прагнення до отримання знань є важливою умовою ефективності адаптації на волі. Як свідчить статистика й ряд психолого-педагогічних досліджень, такий спосіб організації навчального процесу є дуже корисним та пізнавальним, з першого заняття створює сильну мотивацію до продовження навчання. Саме завдяки перевагам телекомунікаційної системи навчання можливе швидке вироблення в засуджених тих якостей і соціальних навичок, які будуть потрібні у нормальному житті після відбування покарання [3, с. 53].

Заслугує уваги також той факт, що загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених заохочується і враховується при визначенні ступеня їхнього виправлення.

Таким чином, освіта як засіб виправлення та ресоціалізації засуджених – це нормативно врегульований, контрольований, спеціально організований активний процес навчання та виховання, що спрямований на нейтралізацію негативних рис характеру, подальшу соціальну адаптацію та створює готовність у засудженого до самокерованої правослухняної поведінки.

Аналіз вищевикладеного дозволяє зробити висновок про те, що здобуття освіти засудженими є одним із важливих факторів зниження криміногенності в суспільстві, запобігання рецидиву злочинів, сприяння ресоціалізації та адаптації засуджених у суспільстві після відбування покарання. Держава відіграє велику роль у забезпеченні реалізації права на освіту засуджених до позбавлення волі, а саме – дає можливість навчатись, як заочно так і стаціонарно. До того ж, в Україні протягом останніх років значно збільшилась кількість приватних начальних закладів, що при правильній організації навчання може забезпечити можливість отримання засудженими освіти на платній основі шляхом здійснення відрахувань від заробітку осіб, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі. Тому саме освіту можна вважати основою розвитку та становлення громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Кримінально-виконавчий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВРУ). – 2003. – № 1129-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>.
2. Боняк В. О. Конституційне право людини і громадянина на освіту та його забезпечення в Україні : дис. канд. юрид. наук : 12.00.02 / Боняк Валентина Олексіївна. – К. – 2005. – 205 с.

3. Градецький А. В. Освіта як засіб виправлення засуджених // Право. Держава та регіони. – 2015. – с. 51-55 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN PDF/drp_2015_1_12.pdf

Ключові слова: право на освіту, освіта, загальноосвітнє навчання, професійно-технічне навчання, дистанційне навчання.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Марчук Альона Ігорівна

Демчишин Ірина Ігорівна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного Університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНІМИ ЗАСУДЖЕНИМИ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Соціально-виховна робота є одним із провідних засобів досягнення мети пенітенціарного процесу – виправлення і ресоціалізації засуджених. Особливого значення соціально-виховна робота набуває в контексті її застосування до засуджених неповнолітніх.

Проблематика соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими є об'єктом досліджень таких вчених, як: І. Богатирьов, А. Галай, Т. Гончар, О. Джужа, І. Іванов, К. Ігошев, Р. Калюжний, Ю. Кричун та ін. Однак, незважаючи на внесок зазначених науковців, особливості соціально-виховної роботи щодо неповнолітніх засуджених втілюються на практиці не повною мірою та потребують подальшого дослідження.

Відповідно до чинного кримінально-виконавчого законодавства, основними напрямками соціально-виховної роботи із засудженими є:

- спеціально організоване всебічне моральне, правове, трудове, естетичне, фізичне, санітарно-гігієнічне виховання засуджених, а також інші його види, що сприяють становленню на життєву позицію, яка відповідає правовим нормам і вимогам суспільно корисної діяльності [1, с. 65];

- участь засуджених у програмах диференційованого виховного впливу з урахуванням соціально-демографічних особливостей, ступеня соціально-педагогічної занедбаності та потреб засуджених: „Освіта”, „Професія”, „Правова просвіта”, „Духовне відродження”, „Творчість”, „Фізкультура і спорт”, „Подолання алкогольної та наркотичної залежності”, „Підготовка до звільнення” [2].